

Εθνικισμός

Ο Εθνικισμός είναι μία σχετικά πρόσφατη εξέλιξη, στην ανθρώπινη κοινωνία, που πρωτοεμφανίστηκε στα τέλη του 18ου αιώνα, στη Δυτική Ευρώπη και τη Βόρεια Αμερική. Σε σύντομο χρονικό διάστημα καθιερώθηκε σαν το βασικό στοιχείο κοινωνικής ζωής και οργάνωσης, και έδειξε τέτοιο δυναμισμό και διεισδυτικότητα, έτσι που συχνά γίνεται τό λάθος, να θεωρείται ο Εθνικισμός σαν ένας μόνιμος, ή τουλάχιστο σαν ένας πολύ παλμός ιστορικός παράγοντας.

Στην πραγματικότητα, η Αμερικανική και Γαλλική επανάσταση μπορούν να θεωρηθούν σαν οι πρώτες δυναμικές εκδηλώσεις αυτού του Εθνικισμού. Απο το Δυτικό κόσμο, απλώθηκε στις αρχές του 19ου Αιώνα στην Κεντρική Ευρώπη και μετά, γύρω στα μέσα του 19ου Αιώνα, στη Ανατολική και Νοτιοανατολική Ευρώπη.

Μετα που διείσδυσε τις νέες χώρες της Λατινικής Αμερικής έθεσε στις αρχές του 20 Αιώνα τη σφραγίδα του και στην Ασία και την Αφρική. Έτσι, λόγω των διαστάσεων που επήρε το κίνημα του Εθνικισμού, ο 19ος Αιώνας έχει αποκαλεσθεί στην Ευρώπη σαν ο Αιώνας του Εθνικισμού.

Ο Εθνικισμός υποδηλεί την ταύτιση του Κράτους η του Έθνους με τον λαό, ή τουλάχιστο την τάση να αποφασίζεται η έκταση του Κράτους σύμφωνα με εθνογραφικές αρχές. Στον Αιώνα του Εθνικισμού, αλλά μόνο στον Αιώνα του Εθνικισμού, είχε γίνει αποδεκτή η αρχή ότι κάθε εθνότητα θα έπρεπε να αποτελεί ένα Κράτος, το δικό της Κράτος, και ότι τό Κράτος θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνει την εθνότητα στο σύνολό της.

Στο παρελθόν, τα κράτη, ή εδάφη κάτω απο μία διοίκηση, δεν προσδιοριζόντουσαν από την εθνότητα. Η αλληλεγγύη του Λαού δεν διοχετευόταν προς το Έθνος-Κράτος, αλλά σε άλλες μορφές πολιτικού

προσανατολισμού: την πολιτεία, το φεουδαρχικό σύστημα, την δυναστεία και τη θρησκευτική ομάδα. Οχι μόνο δεν αποτελούσε μια πραγματικότητα το Έθνος-Κράτος κατά το μεγαλύτερο μέρος της Ιστορίας, αλλ'ούτε καν αποτελούσε ιδανικό.

Κατά τον ίδιο τρόπο που η πολιτική αλληλεγγύη, πριν τον Αιώνα του Εθνικισμού, δεν εξαρτάτο από την εθνικότητα, έτσι ο πολιτισμός εθεωρήτο ότι δεν εδραζόταν πάνω σε εθνικιστικές βάσεις. Ωστόσο τα πράγματα άλλαξαν περί τα τέλη του 18ου Αιώνα, όταν η εθνικοποίηση της Παιδείας και η ζωή του Έθνους άρχισαν να πορεύονται ταυτόχρονα με την Εθνικοποίηση των Κρατών και των πολιτικών προσανατολισμών. Σε πολλές περιπτώσεις οι ποιητές και ακαδημαϊκοί ετόνιζαν πρώτα τον πολιτιστικό εθνικισμό, και προχώρούσαν στην αναθεώρηση της Εθνικής Γλώσσας εξυψώνοντας την σε επίπεδο φιλολογικής γλώσσας. Παράλληλα, εξερευνούσαν το Εθνικό παρελθόν, προετοιμάζοντας έτσι τις συνθήκες που θα οδηγούσαν στην διεκδίκηση μίας Κρατικής υπόστασης, βασισμένης πάνω στον Εθνικισμό.

Ο σπινθήρας που άναψε την εθνικιστική φλόγα στις καρδιές των ανθρώπων δόθηκε, όπως φαίνεται από αυτή την σύντομη ιστορική αναδρομή, από τους εκπαιδευτικούς, και τους συγγραφείς αυτών των χωρών.

Ο Εθνικισμός επιβλήθηκε λοιπόν τον 18ο αιώνα. Σ' αυτό συνέτεινε ένας αριθμός παραγόντων: Η δημιουργία 16 χωρών Κρατών από τους Μονάρχες, που έθεσε τέρμα στα φέουδα και συνένωσε τους πάντες σε ένα κεντρικό πυρήνα. Η κοσμικότητα της ζωής και διαπαιδαγώγησης που ενθάρρυνε την ανάπτυξη της αυτόχθονης γλώσσας και αποδυνάμωσε τους θρησκευτικούς δεσμούς. Ακόμα η αναπτυσσόμενη οικονομική ανεξαρτησία που απαιτούσε μεγαλύτερες περιοχές για την ανέλιξη της ευημερούσας μεσαίας τάξης και του κεφαλαίου. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, ο Βασιλιάς σαν το επίκεντρο του Έθνους αντικαταστάθηκε από τον λαό. Δεν ήταν

πια αυτός το Έθνος ή το Κράτος. Η αυτοκρατορία, έγινε το Κράτος του λαού, η Πατρίδα. Καί η λέξη "Πατρίδα" απέκτησε ένα νέο συναισθηματικό βάθος, και ένα νέο αγωνιστικό ζήλο. Έτσι, το Έθνος και το Κράτος άρχισαν να ταυτίζονται, καθώς ο πολιτισμός άρχισε να εξισώνεται με τον Εθνικό πολιτισμό.

Αυτή η νέα αντίκριση του Εθνικισμού βρισκόταν αντίθετη προς όλες τις αντιλήψεις που κυριαρχούσαν την ανθρώπινη σκέψη στα τελευταία 2,000 χρόνια. Καθ'όλην αυτήν την περίοδο, τονιζόταν η κοινή μοίρα και η οικουμενικότητα των ανθρώπων, ενώ ο ποθητός στόχος ήταν για όλους η ενότητα. Αντίθετα, ο Εθνικισμός ετόνιζε ότι το ιδιαίτερο και τοπικιστικό, τις διαφορές και τις Εθνικές ιδιομορφίες. Ενώ λοιπόν ο Εθνικισμός και οι κοσμοπολίτικες πεποιθήσεις, καθώς και η αγάπη για τον άνθρωπο συμβάδιζαν, ο οικονομικός ανταγωνισμός, το κυνήγι για υπερκέρδη και η ξαφνική ραγδαία ανέλιξη της εμπορικής μεσαίας τάξης, οδήγησε στην έκφραση ενός μισαλλόδοξου και αλαζωνικού εθνικισμού, ιδιαίτερα στην Αγγλία, που οι ηγέτες της έβλεπαν τους εαυτούς τους σαν τους οικοδόμους της μοίρας των άλλων λαών.

Κατά τον 20 αιώνα, οι συνθήκες αλληλοεξάρτησης των λαών, καθώς και οι επαναστατικές αλλαγές στον τομέα των επικοινωνιών οδήγησαν πολλά Κράτη σε μιά διεθνή συνεργασία πάνω σε μια οικουμενική βάση, που ανταποκρινόταν στην πραγματικότητα της κοινής μοίρας της ανθρωπότητας.

Στήν Κύπρο παρατηρήται σήμερα μια έκρηξη εθνικισμού που τρέφεται από ανασφάλεια για το πολιτικό μέλλον του τόπου, και που εκφράζεται με κενά συνθήματα και λεονταρισμούς, σε πλήρη παραγνώριση της πολιτικής πραγματικότητας αλλά και της κοινωνικής δομής της χώρας και του λαού της. Συνθήματα όπως "Και ο

τελευταίος πρόσφυγας (νά έχει το δικαίωμα) να γυρίσει στο σπίτι του", είναι μέν πολύ πατριωτικά, στερούνται όμως στοιχειώδους πολιτικού ρεαλισμού. Συστηματικό μας κατηγορεί η Τουρκική Προπαγάνδα για τη στάση μας στο θέμα των αγνοούμενων, για τόν "οικονομικό πόλεμο" που διεξάγουμε εναντίον της Τουρκοκυπριακής κοινότητας, καθώς και για το παράλογο της επιμονής μας "να αποχωρίσει και ο τελευταίος Τούρκος στρατιώτης από την Κύπρο", προτού επιτευχθεί λύση του Κυπριακού. Πότε κάθισε η Πολιτική μας ηγεσία να μελετήσει σε βάθος αυτά τα αιτήματα και να διαφοροποιήσει ως ένα βαθμό τουλάχιστο την στάση της, αφαιρώντας έτσι το δικαίωμα να κατηγορείται η πλευρά μας για σωβινισμό, εθνικισμό και αδιαλλαξία.

Ενας μελετητής της σύγχρονης πολιτικής συμπεριφοράς των ηγετών της Ελληνοκυπριακής κοινότητας θα μπορούσε ακόμα να μιλήσει για "το σύνδρομο του επαρχιωτισμού": για τον αμυντικό ψυχολογικό μηχανισμό δηλαδή που ωθεί τους Ελληνοκύπριους ηγέτες να υπερτονίζουν το μεγαλείο της φυλής και της καταγωγής τους, προβάλλοντας το σαν ασπίδα εναντίον του Τούρκικου επεκτατισμού. Αυτή η συμπεριφορά είναι υπεύθυνη για την σύγκλιση που επικρατεί όταν γίνεται αναφορά στους όρους ΚΡΑΤΟΣ και ΕΘΝΟΣ.

Η Κυβέρνηση δέ φέρει ακέραιαν την ευθύνη για την συνέχιση αυτής της σύγκλισης, αφού με την καθημερινή της στάση εξισώνει τίς έννοιες ΚΡΑΤΟΣ και ΕΘΝΟΣ, μη μπορώντας να ξεπεράσει τους περιορισμούς μιάς καθαρά εθνικιστικής προσέγγισης στο πρόβλημα της διακυβέρνησης της πλουραλιστικής Κυπριακής Κοινωνίας. Τα παραδείγματα άλλων λαών που μπόρεσαν να πετύχουν κάτι τέτοιο είναι πολλά. Οι Ελβετοί, οι Καναδοί, κι'οι Γιουγκοσλάβοι,

κατόρθωσαν όλοι να διατηρήσουν την πολιτιστική τους κληρονομιά και ταυτότητα, υπηρετώντας πιστά το Κράτος τους. Σ' αυτόν τον τόπο, όταν μιλάς με αγάπη για την Κύπρο, κινδυνεύεις να χαρακτηρισθείς σαν ανθέλληνας, αντιτούρκος κατεπέκταση, προ παντός απο τους ανθρώπους των γραμμάτων που εξακολουθούν δυστυχώς να συγχίζουn ακόμα τους όρους Πατρίδα, Κράτος και Έθνος. Όλοι εμείς οι Κύπριοι που αγαπούμε τον τόπο μας πρέπει να ξυπνήσουμε, να αναλάβουμε τίς ευθύνες μας και να σκεφτούμε, όλοι μαζί, και από τις δύο πλευρές, που θα οδηγηθεί η Χώρα μας στα χέρια των σημερινών της ηγετών. Δεν υπάρχει καμιά απολύτως αντίφαση όταν ο Κύπριος πολίτης υποστηρίζει και υπεραμύνεται του Κράτους του, ενώ προσεύχεται στην εκκλησία του ή την Τζαμή του. Πρόσφατα παρακολουθήσαμε εκρήξεις σωβινισμού με αφορμή τα 30-χρόνια του επελευθερωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ, που καταμαρτυρούν, κατα βάθος, τον φόβο και την αμηχανία μας και το πολιτικό αδιέξοδο στο οποίο έχει περιέλθει το Κυπριακό. Μακράν από το να φοβίσουν και να σωφρονίσουν τον εχθρόν, του επιβεβαιώνουν με τον πιο κατηγορηματικό τρόπο τίς μέχρι τώρα υποψίες και φόβους του για τις πραγματικές μας προθέσεις. Με όλα αυτά δεν λέμε ότι πρέπει να προσφέρουμε ότι έχει εναπομείνει από την Κύπρο στους Τούρκους σαν επιβράβευση της μέχρι τώρα αδιαλλαξίας τους. Πρέπει όμως να πάρουμε υπολογισμένους κινδύνους και να κάνουμε σημαντικές υποχωρήσεις προς την άλλη πλευρά, εξασφαλίζοντας για αυτό τον σκοπό και τη συγκατάθεση του λαού με δημοψήφισμα.

Άς ελπίσουμε, μετά από 25 χρόνια πόνου και οδύνης, ότι δεν υπάρχουν πια Κύπριοι που θέλουν να ντύσουν κι άλλες μάνες στα μαύρα, ούτε να θάψουν άλλα αδέρφια και παιδιά. Το καλύτερο που μπορούμε να αναμένουμε είναι ένας έντιμος συμβιβασμός: κάτι με το

οποίο έμαθαν να ζούν και οι πιο μεγάλοι του κόσμου σήμερα, αν ερμηνεύουμε σωστά τα πραγματικά μηνύματα που κρύβονται πίσω απο τη ρητωρική των δύο υπερδυνάμεων.